

Een empirische inhoudsanalyse van verblijfs- en contactregelingen in Vlaamse EOT-overeenkomsten

Ruben Hemelsoen

Vrijwillig postdoctoraal medewerker Vakgroep Burgerlijk Recht Faculteit Rechtsgeleerdheid, Universiteit Gent

ABSTRACTS

In deze empirisch-juridische studie worden op een systematische manier de regelingen omtrent het verblijf van de kinderen gesloten in het kader van een echtscheiding door onderlinge toestemming inhoudelijk bestudeerd. Binnen een representatieve steekproef van Vlaamse EOT-overeenkomsten worden deze bedingen zowel kwantitatief als kwalitatief onderzocht. Hiertoe wordt er gebruik gemaakt van de sociaalwetenschappelijke methode van de inhoudsanalyse. De kwantitatieve resultaten tonen aan dat het aantal 'gelijkmatig' en 'ongelijkmatig' verdeelde verblijven ongeveer evenveel voorkomen in de dataset. Hierbij is de 'klassieke' variant (week-om-week- resp. twee-weken-weekendregeling) veelal bedongen. De kwalitatieve inhoudsanalyse brengt aan het licht dat veel verblijfs- en contactregelingen vatbaar zijn voor verbetering. Onder andere wat de verblijfsbedingen inzake de vakanties, de bijzondere dagen en de onvoorziene omstandigheden betreft, worden redactionele aandachtspunten aangehaald. Daarnaast staan in deze bijdrage ook suggesties voor verbetering van de terminologie van de onderzochte clausules.

EOT-overeenkomsten – verblijfsbedingen – verblijfsregeling – contactregeling – inhoudsanalyse – empirisch-juridische studie

In this empirical-legal study, the arrangements concerning the residence of the children concluded in the context of a divorce by mutual consent are studied in a systematic way. Within a representative sample of Flemish divorce agreements, these clauses are both quantitatively and qualitatively analyzed by using the social scientific method of content analysis. The quantitative results show that the number of 'even' and 'uneven' divided residences appear equally in the dataset. In this situation, the "classical" variant (week-to-week or two-weeks-weekend arrangement) is usually stipulated. The qualitative content analysis reveals that many residence arrangements can be improved. The residence clauses for the holidays, special days and unforeseen circumstances are some of the cited editorial issues. Ultimately, this contribution contains suggestions to improve the terminology of the investigated clauses.

Divorce agreements – clauses concerning the residence of the children – content analysis – empirical-legal study

Dans cette étude empirique-juridique, les dispositions concernant l'hébergement des enfants conclues dans le cadre d'un divorce par consentement mutuel sont étudiées d'une manière systématique. Sur la base d'un échantillon représentatif des *conventions préalables à divorce par consentement mutuel*, ces clauses sont analysées quantitativement et qualitativement avec la méthode des sciences sociales de l'analyse de contenu. Les résultats quantitatifs montrent que le nombre des hébergements «réguliers» et «irrég-

gulières» divisées sont également présents dans l'échantillon. Dans ce cas-là, la variante classique (semaine-après-semaine respectivement weekend-et-deux semaines) est souvent stipulée. L'analyse qualitative de contenu révèle que beaucoup d'arrangements peuvent être améliorés. Les clauses de résidence pour les vacances, journées spéciales et les journées imprévues sont quelques exemples des problèmes éditoriaux. Finalement, cette contribution présente quelques propositions afin d'améliorer la terminologie des clauses examinées.

Conventions préalables à divorce par consentement mutuel – les dispositions concernant l'hébergement des enfants – analyse qualitative de contenu, étude empirique-juridique

INLEIDEND

1. Deze empirisch-juridische studie focust op de bedingen in Vlaamse overeenkomsten voorafgaand aan echtscheiding door onderlinge toestemming (hierna afgekort EOT-overeenkomsten) omtrent het verblijf van of het contact met de kinderen¹. In de rechtsleer worden deze clausules traditioneel vanuit een rechtsdogmatisch perspectief bestudeerd. Vooraleer dit onderzoeksproject van start ging, zijn deze EOT-regelingen in ons land nooit eerder op een empirische wijze onderzocht. In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van een representatieve steekproef van EOT-overeenkomsten in Vlaanderen (Hemelseoën, 2012). Ten aanzien van het klassieke juridische onderzoek biedt deze zogenaamde *law in action*-benadering een aanzienlijke meerwaarde. De gedetailleerde kwalitatieve empirische resultaten kunnen bijdragen tot de optimalisatie van de redactie van EOT-overeenkomsten. Door kwalitatief te interveniëren aan de basis, en zodoende weldoordachte EOT-akkoorden te promoten, zou het 'aantal procedures' tussen ex-echtgenoten na EOT op termijn beduidend kunnen 'verminderen' (Verschelden, 2010a; Leleu, 2010).

1. VERBLIJFS- EN CONTACTREGELINGEN IN EOT-OVEREENKOMSTEN

1.1. ALGEMEEN

2. Hoewel in het Gerechtelijk Wetboek² niets is bepaald omtrent de verblijfsregeling van de minderjarige kinderen, moeten ouders overeenkomen hoe ze, in geval van gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag, het verblijf van de kinderen zullen regelen zodra ze niet meer samen leven. Daartegenover staat dat binnen een regime van uitsluitende gezagsuitoefening door één ouder de uitoefening van 'het recht op persoonlijk contact' moet worden georganiseerd. De ouders beschikken hierbij over een "grote doch niet onbepaalde vrijheid" om een akkoord inzake het verblijf van of de omgang met de kinderen uit te werken dat aangepast is aan de 'concrete' behoeften. In elk geval mag de bedongen regeling "niet strijdig" zijn "met het belang van het kind". Zo is het bijvoorbeeld niet mogelijk – want strijdig met dit belang – de uitsluitende gezagsuitoefening aan de ene ouder toe te kennen, en het kind hoofdzakelijk bij de andere ouder te laten verblijven (Verschelden, 2010b).

¹ Dit onderzoek maakt deel uit van het doctoraatsonderzoek van de auteur (Hemelseoën, 2012).

² Art. 1288, eerste lid, 2° Ger.W.

1.2. VERBLIJFSREGELING

3. Primair wordt een onderscheid gemaakt tussen twee soorten verblijfsregimes, meer bepaald het ‘gelijkmatig’ *versus* het ‘ongelijkmatig’ verdeeld verblijf (o.a. Vis-sers, 2004; Aps, 2006; Hiernaux, 2007). In beide regimes zijn er tal van variaties mogelijk. Zoals de benaming reeds aangeeft, houdt een ‘gelijkmatig verdeeld verblijf’ of een zogenaamd ‘verblijfsco-ouderschap’ in dat het kind in principe evenveel tijd (50%) bij elk van beide ouders verblijft. Een keuze voor verblijfsco-ouderschap resulteert bijvoorbeeld in een week-weekregeling, waarbij het kind afwisselend een week bij de ene ouder en een week bij de andere ouder verblijft. In dergelijke regeling is het mogelijk om bijvoorbeeld tijdens de vakanties af te wijken van het week-om-weekprincipe, en een andere verblijfsregeling uit te werken, waarbij de kinderen globaal gezien toch evenveel tijd bij elk van beide ouders verblijven.

4. In een ‘ongelijkmatig verdeeld verblijf’ differentieert men tussen een ‘hoofdverblijf’ bij de ene ouder en een ‘bijkomend of secundair verblijf’ bij de andere ouder (Senaeve, 2007). Het kind verblijft in een dergelijke regeling meer bij de ene dan bij de andere ouder. In een ongelijkmatig verdeeld verblijf worden doorgaans twee modaliteiten onderscheiden, namelijk een ‘klassieke’ *versus* een ‘variante’ verblijfsregeling. In een klassiek ongelijkmatig verdeeld verblijfsregime zal het kind om de veertien dagen gedurende het weekend, en (ongeveer) de helft van de schoolvakanties bij de ene ouder verblijven (*i.e.* het bijkomend verblijf), en de rest van de tijd bij de andere ouder (*i.e.* het hoofdverblijf). Binnen een variabel ongelijkmatig verdeeld verblijf zijn er vele concrete verblijfsmogelijkheden denkbaar (zoals bv. een ‘negen & vijf dagen’-regeling, een ‘vier & tien dagen’-regeling, enz.).

1.3. CONTACTREGELING

5. In de EOT-overeenkomsten waarin een (genuanceerde) uitsluitende gezagsuitoefening is bedongen, kan er geen sprake zijn van een ‘verblijf(sregeling)’ maar moeten de modaliteiten van de uitoefening van het ‘recht op persoonlijk contact’ van de ouder die het ouderlijk gezag niet uitoefent, worden uitgewerkt (Verschelden, 2010b). Dergelijk recht kan op verschillende wijzen worden veruitwendigd. Het is mogelijk om een ‘direct contact’ met de omgangsgerechtigde te organiseren. Hier toe kan de minderjarige een bezoek brengen aan de ouder die het recht op persoonlijk contact heeft. Niets verhindert echter dat dit bezoek zich uitstrekt over meerdere dagen, en dus de facto uitmondt in een ‘verblijf’ bij de contactgerechtigde. Het direct contact vindt “in de regel” plaats “bij de contactgerechtigde thuis”, maar kan in uitzonderlijke omstandigheden in een neutrale ontmoetingsruimte of bij derden, zoals de grootouders, worden georganiseerd (bv. wanneer de omgangsgerechtigde ouder is veroordeeld voor zedenfeiten of kindermisbruik).

2. STEEKPROEF VAN VLAAMSE EOT-OVEREENKOMSTEN

6. Gedurende één jaar³ zijn alle echtparen die een echtscheidingsprocedure⁴ hebben ingeleid voor één van vier Vlaamse rechtbanken⁵ aangesproken om deel te nemen aan een grootschalige Vlaamse echtscheidingsenquête (Buysse & Daniëls, 2009). Voor de samenstelling van de steekproef voor deze empirisch-juridische studie zijn enkel de cases geselecteerd waarbij een EOT-procedure is gevolgd. Van elke respondent op wiens verzoek er een EOT-vonnis is uitgesproken, is gepoogd de voorafgaande EOT-overeenkomst in de archieven van de burgerlijke griffie van de rechtbank van eerste aanleg te traceren om deze vervolgens ter plaatse in te scannen. In totaal zijn 1.032 overeenkomsten ingescand. De EOT-steekproef bevat finaal ongeveer 10% van alle EOT-overeenkomsten uit de populatie binnen het referentiejaar. Aangezien in deze inhoudsanalyse is gewerkt met een omvangrijke steekproef, die een goede afspiegeling vormt van de EOT-populatie in Vlaanderen, zijn de empirische bevindingen op basis van deze steekproef nauwkeurig en betrouwbaar (Hemelsoen & Schoors, 2010).

3. METHODE: DE INHOUDSANALYSE

7. Inhoudsanalyse, beter gekend onder zijn Engelstalige benaming *content analysis*, is een onderzoekstechniek om tekstuele informatie op een gestandaardiseerde en wetenschappelijke manier te analyseren (Neuendorf, 2002; Krippendorff, 2004). De centrale idee van inhoudsanalyse is het classificeren van woorden of grotere stukken tekst in een beperkt aantal inhoudscategorieën. Dit classificatieproces, ook codeerproces genoemd, bestaat uit het markeren van tekstpassages met korte alfanumerieke codes. Zo creëert men categorische variabelen die de originele tekstuele informatie kwantitatief representeren en die verder aan de hand van statistische methoden kunnen worden geanalyseerd. Het gebruik van de sociaalwetenschappelijke onderzoekstechniek van de inhoudsanalyse is zeker niet nieuw binnen de rechtswetenschap. In buitenlands rechtswetenschappelijk onderzoek is deze methode al meerdere malen toegepast (Banakar & Travers, 2005). Deze benadering vormt de basis van een juridisch-empirische methodologie voor de wetenschappelijke interpretatie van juridische teksten (in casu een representatieve dataset van echtscheidingsovereenkomsten) (Hall & Wright, 2008).

4. RESULTATEN VAN DE INHOUDSANALYSE

8. In dit onderzoek zijn ten behoeve van de kwantitatieve en kwalitatieve inhoudsanalyse (Wester, 2006) de clausules uit EOT-overeenkomsten m.b.t. het verblijf van of het contact met de kinderen gecategoriseerd (Hemelsoen, 2012). De kwalitatieve analyse is verder opgesplitst in een inhoudelijk deel waarin de inhoud van de bedingen wordt geanalyseerd (4.1) en een formeel deel waarin de terminologie en formulering van de bedingen worden onderzocht (4.2). In de inhoudelijk kwalitatieve bespreking van de resultaten is er geen exhaustiviteit nagestreefd, maar ligt de

³ Vanaf maart 2008 tot maart 2009.

⁴ In geval van EOT zijn de participanten bij de eerste verschijning gevat.

⁵ Namelijk de rechtbanken van Mechelen, Antwerpen, Gent en Kortrijk.

nadruk op problematische bedingen, en bijbehorende redactionele aandachtspunten.

4.1. KWANTITATIEVE INHOUDSANALYSE

9. Onderstaande tabel bevat een kwantitatief overzicht van de verblijfsregimes die in de EOT-steekproef voorkomen volgens de hierboven besproken hoofdindelingen. Slechts een heel klein aantal EOT-overeenkomsten stipuleert een (al dan niet genuanceerde) uitsluitende uitoefening van het ouderlijk gezag ($n = 25$; 4,3%). Bijgevolg zou er in principe enkel in deze gevallen een ‘recht op persoonlijk contact’ moeten worden bedongen (zie echter 4.3).

Tabel 1. *Verblijfsregelingen in de EOT-dataset*

Verblijfsregime	$n = 575$	% EOT-aandeel
Gelijkmatig verdeeld verblijf	$n = 293$	51%
Week om week	$n = 189$	33%
Anders	$n = 104$	18%
Ongelijkmatig verdeeld verblijf	$n = 282$	49%
Klassiek	$n = 174$	30%
Variant	$n = 108$	19%

10. In iets meer dan de helft van de gevallen is een gelijkmatig verdeeld verblijf (in één woord: verblijfsco-ouderschap) zowel tijdens de schoolperiode als tijdens de vakanties bedongen. In geval van een ‘ongelijkmatig verdeeld verblijf’ is het hoofdverblijf in bijna 93% van de gevallen bij de moeder vastgesteld. Slechts iets meer dan 7% van de ouders kiest voor een hoofdverblijf bij de vader. Hoewel niets in de wet verhindert dat het hoofdverblijf van het ene kind bij de moeder wordt gevestigd, en het hoofdverblijf van het andere kind bij de vader, is dit slechts heel af en toe (< 1%) in de EOT-dataset bedongen. Wanneer een gelijkmatig verdeeld verblijf is bedongen, kiest een meerderheid hierbij een week-weekregeling (zie tabel 1). Ouders bepalen af en toe een gelijkmatig verdeeld verblijf voor een kortere periode dan een week. Men laat bijvoorbeeld het kind een halve week bij elk van de ouders verblijven. Een gelijkmatig verdeeld verblijf van langer dan één week bij iedere ouder is niet in de dataset bedongen.

11. In bijna alle overeenkomsten *ex* artikel 1288 Ger.W. aangaande de kinderen is een ‘aparte regeling’ opgenomen met betrekking tot (minstens één van) de schoolvakanties ($\pm 96\%$). Tevens wordt in de meeste verblijfsbedingen waarin een afzonderlijke vakantieregeling is voorzien ($\pm 92\%$) – en dat zowel in een regime van gelijkmatig als ongelijkmatig verdeeld verblijf – afgeweken van de afspraken die van toepassing zijn tijdens de schoolperiode. In de EOT-verblijfsbedingen met afzonderlijke vakantieregeling is de zomer(school)vakantie (zijnde de maanden juli en augustus) bijna altijd in een afzonderlijke rubriek behandeld. Hierbij verkiezen de ouders veelal een opsplitsing binnen deze vakantie maanden – zowel ingeval een gelijkmatig als een ongelijkmatig verdeeld verblijf gedurende de schoolperiode is bedongen – waarbij het kind afwisselend de helft van elke maand bij een ouder verblijft ($\pm 85\%$). Het

‘maandcriterium’ wordt dus niet zoveel aangewend in de EOT-dataset. Wanneer de ouders opteren voor een opsplitsing binnen de maanden juli en augustus wordt meestal het mathematische helftcriterium gehanteerd, meer specifiek een wissel op de zestiende dag van de maand. De ouders verkiezen zelden om iedere vakantie-maand op te delen in twee ongelijke periodes van zestien respectievelijk vijftien dagen, of om de wissel om de week te laten plaatsvinden. De eerste schooldag na de grote vakantie is meestal het begin van een nieuwe cyclus in de verblijfsregeling van de kinderen.

De andere officiële schoolvakanties in België bestaan uit twee periodes van twee weken (nl. de kerst- en paasvakantie), en twee periodes van één week (nl. de krokus- en herfstvakantie). Ook met betrekking tot deze kortere vakanties zijn frequent afzonderlijke regelingen uitgewerkt: kerst- en paasvakantie in ongeveer 88% en krokus- en herfstvakantie in ongeveer 82% van de EOT-overeenkomsten. Deze gegevens impliceren dat er in een beperkt aantal EOT-overeenkomsten uit de EOT-steekproef met (minderjarige) kinderen niet in een vakantie-regeling is voorzien ($n = 22$), of alleen verblijfsafspraken met betrekking tot de zomervakantie zijn opgenomen ($n = 67$). Wat de krokus- en herfstvakantie betreft, komen de ouders regelmatig een ‘alternerende verblijfsregeling’ overeen waarbij het kind de korte vakanties afwisselend volledig bij de ene, dan wel bij de andere ouder zal doorbrengen. In de EOT-dataset is het ‘mathematische helftcriterium’ niet veel toegepast op deze kortduurende vakanties. Dit criterium is immers minder aangewezen aangezien het dan bijvoorbeeld onmogelijk is om met de kinderen een week op reis te gaan. Daarentegen is het mathematische helftcriterium wel regelmatig gebezigd bij zowel de kerst- als paasvakantie. Deze periodes zijn gemakkelijker op te delen in gelijke helften, zijnde twee periodes van acht dagen, waarbij enkel nog het uur en de dag van de wissel moeten worden bepaald.

4.2. INHOUDELIJKE KWALITATIEVE INHOUDSANALYSE

4.2.1. VERBLIJFSREGELING

4.2.1.1. VERBLIJFSREGELINGEN TIJDENS SCHOOLPERIODES

12. Over het algemeen zijn de verblijfsregelingen tijdens de schoolperiodes duidelijk geformuleerd. Af en toe werkt men een (tamelijk) complexe verblijfsregeling uit (voor enkele voorbeelden, zie Hemelsoen, 2012). Indien de concrete omstandigheden het toelaten, is het echter raadzaam om in het belang van het kind de (modaliteiten van de) verblijfsregeling niet al te gecompliceerd te maken om het leven van de kinderen niet te veel te destabiliseren. Daarenboven is het af te raden om regelmatig af te wijken van de overeengekomen regeling aangezien (zeker jonge) kinderen baat hebben bij een vaste (tijds-)structuur in hun leven (Buisse & Ackaert, 2006). Hoe complexer de bedongen verblijfsregeling, hoe moeilijker het ook zal zijn om deze op een consequente en adequate wijze uit te voeren (Pruett, Ebling & Insabella, 2003).

13. Doorgaans is het wisselpunt in de gewone regeling (dag en uur) goed uitgewerkt. In principe kan de wissel binnen een week-weekregeling op gelijk welk tijdstip

plaatsvinden maar het is belangrijk om het wisselpunt op een tijdstip in het belang van het kind te plaatsen, bijvoorbeeld op vrijdagavond. Zo is het mogelijk om het (jonge) kind op een behoorlijke manier klaar te maken voor het slapengaan. Daarenboven kan het kind hierdoor zonder abrupte overgang de school hervatten op maandagmorgen. Tevens is het aangewezen om de verblijfsregeling van de kinderen uit hetzelfde gezin op elkaar af te stemmen zodat broers en zussen zoveel mogelijk samen kunnen opgroeien (zie ook Heps, 2011).

14. Om latere discussies te vermijden, is het belangrijk om alle elementen uit het verblijfsbeding nauwkeurig uit te werken en af te bakenen. Binnen het ongelijkmatig verdeeld regime maken sommige bedingen bijvoorbeeld melding van “het eerste, derde, en vijfde weekend van de maand”, zonder verdere specificering. Met betrekking tot dit onduidelijk concept kan aansluitend bijvoorbeeld worden bedongen: “Het eerste weekend van de maand is altijd het weekend waarvan uiterlijk de eerste dag van de nieuwe maand op een zaterdag valt. Vandaar zal verder geteld worden voor de volgende weekends. Bijgevolg, indien de eerste dag van de nieuwe maand op de zondag valt, is dit weekend het laatste weekend van de vorige maand.”

15. Niets belet ouders te bepalen dat de bedongen verblijfsregeling slechts geldt bij gebrek aan andersluidende overeenkomst ($\pm 56\%$). De opname van enkel en alleen een beding waarin staat dat de ouders het verblijf in onderling overleg zullen regelen, is echter ontoereikend.

4.2.1.2. VERBLIJFSREGELINGEN TIJDENS SCHOOLVAKANTIES

A. Zomervakantie

16. In de clausules waarin de wissel op de zestiende dag van iedere vakantie maand wordt gelegd, is het noodzakelijk om de nodige aansluiting te bedingen met de laatste en de eerste officiële schooldag (bv. “Indien er tussen de laatste officiële schooldag en het begin van een vakantieperiode, of het einde van de vakantieperiode en de eerste officiële schooldag, zoals hiervoor omschreven, nog één of meerdere dagen zouden zijn, dan verblijft het kind bij de vader/moeder.”). Bij toepassing van het maandcriterium verdient het evenwel aanbeveling om de eerste en de tweede helft duidelijk af te bakenen, wat zeker niet in alle verblijfsbedingen uit de steekproef is gebeurd. Als de zomervakantie in twee maandhalften is opgesplitst, dan kan dit bijvoorbeeld als volgt geformuleerd worden:

“De eerste helft van de zomervakantie begint op de laatste ‘officiële’ schooldag van juni (’s avonds om [uur]) en eindigt op 31 juli (’s avonds om [uur]). De tweede helft van de zomervakantie begint op 31 juli (’s avonds om [uur]) en eindigt op de eerste ‘officiële’ schooldag in september (’s morgens om [uur]).” (n = 2)

17. Een kleine minderheid specificeert nauwgezet de ‘aansluiting’ van de verblijfsregeling geldend in de grote vakantie met de gewone verblijfsregeling zoals in de volgende bewoordingen:

“In de even jaren begint het schooljaar met verblijf in de week van de eerste schooldag bij moeder. In de oneven jaren begint het schooljaar met verblijf in de week van de eerste schooldag bij vader.” (n = 2) (of) “Indien één september een weekdag en tevens de eerste schooldag is, worden de kinderen door de moeder naar school gebracht en daar door de vader na afloop van de eerste schooldag afgehaald. Indien één september een weekdag is, doch niet de eerste schooldag, zal de vader de kinderen bij de moeder afhalen om negen uur ‘s morgens. Indien één september in het weekend valt en de aansluitende maandag de eerste schooldag is, zal de moeder de kinderen op maandagmorgen naar school brengen.” (n = 1).

B. Krokus- en herfstvakantie

18. Wat de één-weekvakanties betreft, is er regelmatig een wissel tussen de ouders al naargelang het een paar of onpaar jaar is, zoals bijvoorbeeld in de hiernavolgende clausules:

“Tijdens de krokus- en de herfstvakantie zullen de kinderen verblijven als volgt: Tijdens de even jaren, de krokusvakantie bij [de vader] en de herfstvakantie bij [de moeder]. Tijdens de oneven jaren, de krokusvakantie bij [de moeder] en de herfstvakantie bij [de vader], telkens vanaf vrijdagavond [uur] tot de eerste officiële schooldag [uur]. [Daarna start de week om week regeling terug bij de andere ouder].” (n = 1) (of) “Gedurende de krokusvakantieperiode zullen de kinderen verblijven tijdens de pare jaren bij de [vader] en tijdens de onpare jaren bij de [moeder]. Gedurende de herfstvakantieperiode zullen de kinderen verblijven tijdens de onpare jaren bij [vader] en tijdens de pare jaren bij [moeder].” (n = 1) (of) nog korter: “Gedurende herfst- en krokusvakantie: in pare jaren: herfstvakantie bij [moeder] en krokusvakantie bij [vader]; in onpare jaren: herfstvakantie bij [vader] en krokusvakantie bij [moeder]” (n = 1), enz.

Bovenstaande bedingen hebben echter tot gevolg dat gedurende één en hetzelfde schooljaar de kinderen zowel de herfst- als de krokusvakantie bij dezelfde ouder doorbrengen. Omdat de verblijfscyclus meestal is afgestemd op een schooljaar lijkt het aangewezen om de kinderen gedurende de pare jaren zowel de krokus- als herfstvakantie bij de ene ouder te laten verblijven en gedurende de onpare jaren bij de andere ouder, zodat er een afwisseling is tussen de ouders binnen hetzelfde schooljaar (Vissers, 2004). Aangezien zowel de krokus- als de herfstvakantie slechts uit één week bestaat, opteren ouders heel af en toe – in gevallen waarin een week-weekregeling gedurende de schoolperiode was bedongen – om gemakkelijkehalve de ‘gewone’ regeling te laten doorlopen (n = 9). Ouders dienen er zich wel van bewust te zijn dat deze regelingen weinig zekerheid bieden omtrent de concrete jaarlijkse invulling van de korte vakantieperiodes.

C. Kerst- en paasvakantie

19. Om de feestdagen binnen de kerstvakantie jaarlijks afwisselend bij elk van de ouders te kunnen vieren, worden de clausules m.b.t. kerst- en/of paasvakantie soms aangevuld met de volgende bewoordingen:

“Gedurende de kerst- en paasvakantie, zullen de kinderen doorbrengen als volgt: tijdens de onpare jaren de eerste helft bij de [vader] en tijdens de pare jaren de tweede helft bij de [vader].” (n = 1) (of) “Kerstvakantie: in de pare jaren zullen de kinderen de eerste week bij de [moeder] verblijven en de tweede week bij de [vader], en dit telkens vanaf vrijdagavond [uur] tot de daaropvolgende vrijdagavond [uur]. In de onpare jaren is de regeling omgekeerd.” (n = 1)

20. Indien ouders afwisselend de kinderen bij zich willen laten verblijven op ‘kerstavond of kerstdag’ respectievelijk ‘oudejaarsavond of nieuwjaarsdag’, verdient het aanbeveling om aansluitend op de afspraken in verband met kerstvakantie, een zo specifiek mogelijke regeling in verband met de feestdagen te bedingen, bijvoorbeeld als volgt:

“(Aansluitend op de regeling van de kerstvakantie): De kinderen zullen in de pare jaren kerstavond bij [vader] doorbrengen. Zij zullen kerstdag bij [moeder] doorbrengen. De kinderen zullen op kerstdag om [uur] door [vader naar moeder] gebracht worden en zullen door moeder om [uur] teruggebracht worden. De kinderen zullen in de onpare jaren kerstavond bij [moeder] doorbrengen. Zij zullen kerstdag bij [vader] doorbrengen. De kinderen zullen op kerstdag om [uur] door [moeder naar vader] gebracht worden en zullen door [vader] om [uur] teruggebracht worden.” (n = 1)

21. Een heel klein aantal overeenkomsten houdt rekening met een paasmaandag die na de twee weken paasvakantie kan vallen (*infra* nr. 23):

“Wanneer paasmaandag na de (twee weken) paasvakantie valt, dan verblijft het kind bij de ouder bij wie het kind op paaszondag verblijft. Het paasweekend wordt verlengd tot dinsdag, begin schooltijd.” (n = 3) (of) “Voor de paasvakantie: in even jaren verblijft het kind bij vader van paaszaterdag [uur] tot paaszondag [uur] bij moeder van paaszondag [uur] tot paasmaandag [uur]. In oneven jaren omgekeerd.” (n = 3)

D. Besluit

22. De rechtspraktijk toont aan dat er nogal wat problemen rijzen met betrekking tot de bedongen ‘vakantieregeling’⁶. Zo zijn er vaak betwistingen tussen de ouders wat het tijdstip betreft waarop de vakantie(periode) begint en eindigt, of meer specifiek vanaf wanneer ‘de eerste helft/eerste week’ van de vakantie begint. Het verdient aanbeveling om het begin en einde van iedere vakantieperiode afzonderlijk en uitdrukkelijk vast te leggen, en zodoende ervoor te zorgen dat de vakantieregeling naadloos aansluit op de ‘gewone’ verblijfsregeling. Het volgende criterium is niet aangewezen voor de bepaling van het begin van de vakantie: “de schoolvakantie begint op de dag dat ‘de lessen eindigen’, en eindigt op de dag dat de lessen opnieuw beginnen”. Daar de lessen meestal vroeger eindigen dan het ‘officiële begin’ van de vakantieperiode, zal dit criterium nagenoeg altijd voor onzekerheid zorgen.

⁶ Voor een overzicht van de rechtspraak, zie Verstraete (2007).

Het is raadzaam om consequent de ‘officiële’ schoolkalender van het Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming⁷ als richtsnoer te hanteren bij het opstellen van een vakantieregeling. Bij de redactie van de vakantieregeling dient men tevens nauwkeurig na te gaan of ze aansluit op de gewone verblijfsregeling. Bij voorkeur wordt de vakantieregeling verder uitgesplitst volgens de verschillende vakanties (zomervakantie, twee-weekvakanties, twee weken en vakanties van één week). Indien geopteerd wordt voor een afwisseling binnen de pare en onpare jaren, verdient het aanbeveling om expliciet te vermelden of de afwisseling tijdens het schooljaar dan wel het kalenderjaar zal gebeuren.

4.2.1.3. SPECIFIEKE REGELINGEN

A. Bijzondere dagen

23. In weinig overeenkomsten uit de EOT-steekproef ($\pm 9\%$) – en doorgaans enkel in bemiddelde overeenkomsten – is er specifiek aandacht voor de zogenaamde ‘bijzondere dagen’ zoals daar zijn familiefeesten langs vaders- of moederszijde ($n = 8$), familiefeesten die betrekking hebben op het kind zelf zoals het christelijk communiefeest of het vrijzinnig lentefeest ($n = 31$), de verjaardagen van de kinderen en/of de ouders ($n = 29$) en de voornaamste feestdagen, met name kerstavond en kerstdag ($n = 47$), oudejaarsavond en nieuwjaarsdag ($n = 51$), paaszondag en paasmaandag ($n = 20$), Hemelvaartsdag ($n = 5$), pinkstermaandag ($n = 3$), moederdag en vaderdag ($n = 42$), enz. Hierna worden enkele van deze bijzondere dagen, zijnde de dagen met een symbolische betekenis voor één van de ouders, bij wijze van illustratie verder toegelicht. Het lage aantal ‘specifieke’ verblijfsregelingen duidt er op dat bij de totstandkoming van de afspraken de concrete omstandigheden vaak over het hoofd worden gezien (*infra* nr. 41).

24. Specifieke regelingen aangaande de dagen met een symbolische betekenis voor één of beide ouders zijn weinig voorkomend in de EOT-dataset. Voor wat de symbolische dagen met betrekking tot één ouder (bv. moeder- en vaderdag of de verjaardag van één ouder) betreft, kan het nochtans belangrijk zijn dat de kinderen die dag bij hun gevierde ouder zullen doorbrengen. Dit kan bijvoorbeeld als volgt worden geregeld:

“Op moederdag en vaderdag verblijft het kind bij de gevierde ouder van de zaterdagavond voor het feest [uur] tot de zondag van het feest [uur]. De ouder bij wie het kind normaal verblijft, brengt het kind naar de gevierde ouder. Deze laatste ouder brengt het kind terug naar de andere ouder.” ($n = 2$) (of) *“Partijen komen principieel overeen dat op de verjaardagen van vader en moeder het kind bij diegene die verjaart zal verblijven. Op de verjaardagen van de grootouders zal het kind bij die ouder verblijven, wiens ouder verjaart. De praktische modaliteiten van deze regeling worden op het moment zelf uitgewerkt. Bij gebreke van akkoord hieromtrent blijft het kind gewoon bij de ouders bij wie het op dat ogenblik verblijft.”* ($n = 1$)

⁷ Bron: <http://www.ond.vlaanderen.be/infolijn/faq/schoolvakanties/>.

Met betrekking tot het laatstvermelde beding, dient evenwel te worden opgemerkt dat dergelijke intentieverklaringen geen voldoende garantie bieden op een goede uitvoering van de principiële afspraken.

25. De EOT-dataset bevat heel weinig verblijfsbedingen waarin aandacht is besteed aan een regeling met betrekking tot de ‘verjaardagen van de kinderen’ ($\pm 5\%$). Volgende bedingen zijn enkele uitzonderingen:

“Verjaardag van het kind: op die dag moet contact mogelijk zijn met beide ouders en naaste familie. Met de ouder waar (het kind) verblijft, worden er concrete afspraken gemaakt hoe en wanneer dit contact kan verlopen.” ($n = 1$)⁸ (of) *“In de pare jaren zullen de kinderen hun verjaardagen doorbrengen bij de vader en in de onpare jaren bij de moeder (vervolgeregeling).”* ($n = 1$), enz.

B. Ziekte van het kind of de ouder

26. Zeer zelden is een aangepaste regeling opgenomen in de EOT-overeenkomst die van toepassing is wanneer het kind of de ouder (langdurig) ziek zou zijn ($n = 5$ resp. $n = 2$).

“Ziekte van het kind: wanneer de kinderen ziek zijn, zorgt de ouder bij wie de kinderen op dat ogenblik verblijven voor de opvang.” ($n = 3$) (of) *“Indien de ouder, omwille van ziekte van het kind/de kinderen, het niet raadzaam acht dat het kind/de kinderen tot bij de andere ouder gaan, zal dit gestaafd worden door een geneeskundig getuigschrift. Ongeacht dit getuigschrift zal de andere ouder kunnen eisen dat een door hem of haar aangestelde geneesheer de toestand van de kinderen controleert.”* ($n = 5$)

“Ziekte van de ouder: wanneer een ouder omwille van ziekte of beroepsomstandigheden niet in de mogelijkheid is om in de materiële opvang van de kinderen te voorzien, komen partijen overeen dat zij eerst aan de andere ouder verzoeken om in de opvang te voorzien alvorens te zoeken naar een opvang door derden.” ($n = 1$) (of) *“Wanneer een ouder, door ziekte of door een ziekenhuisopname, niet persoonlijk voor het kind kan zorgen gedurende de verblijfsperiode waarin het kind normaal bij die ouder zou verblijven, dan doet de andere ouder dat. De andere ouder zorgt persoonlijk voor het kind of zorgt voor de opvang van het kind. Als deze ouder opvangkosten zou hebben, betaalt de zieke ouder [een deel] deze kosten [na onderling overleg]. Op verzoek toont de zieke ouder een doktersattest en toont de andere ouder het bewijs van de opvangkosten. De andere ouder zorgt voor een regelmatig bezoek van het kind aan de zieke ouder, en minimaal eenmaal per maand aan de ouders van de zieke ouder. [De zieke ouder compenseert later deze dagen niet met extra verblijf].”* ($n = 1$)

C. Onvoorziene omstandigheden

27. De EOT-overeenkomsten uit de steekproef bevatten uiterst zelden een beding waarin bepaald wordt wat er precies dient te gebeuren in geval van een onvoorziene situatie, met andere woorden een omstandigheid die niet is voorzien in de EOT-

⁸ Het is raadzaam om het soort contact (direct of indirect), alsook de modaliteiten van dit contact te verduidelijken in het beding.

overeenkomst⁹. Het lijkt aangewezen om in de overeenkomst *ex* artikel 1288 Ger.W. een soort *catch-all*-bepaling in te voeren voor het geval dat er zich een gebeurtenis voordoet die niet voorzien is in de verblijfsregeling. Dit kan bijvoorbeeld door het volgende te bepalen:

“Indien één van de ouders gedurende de periode waarin de kinderen volgens deze basis-regeling bij hem/haar verblijven, niet kan instaan voor dat verblijf (bv. omwille van een plotse werkopdracht in het buitenland, een onverwachte bijscholingsessie, ziekte of andere overmacht, enz.) zal bij voorrang aan de andere ouder en zo mogelijk tijdig gevraagd worden of deze de zorg voor en het verblijf van de kinderen kan opnemen. Indien de kinderen echter niet bij de andere ouder kunnen verblijven, zal deze andere ouder zo snel mogelijk op de hoogte gesteld worden waar en bij wie de kinderen zullen verblijven.”
(*n* = 1)

D. Contact met het kind

28. Een klein aantal verblijfsbedingen maakt melding van een ‘concreet’ tijdstip waarop de ene ouder (via een of ander medium) contact kan/mag opnemen met het kind wanneer het bij de andere ouder verblijft. Nochtans zijn dergelijke afspraken aanbevelenswaardig bij een (on)gelijkmatig verdeeld verblijf waarbij het kind gedurende langere tijd bij eenzelfde ouder verblijft.

4.2.1.4. HALEN OF BRENGEN VAN HET KIND

29. Indien in de EOT-overeenkomst een beding is opgenomen in verband met het halen of brengen van de kinderen (\pm 65%), dan is in een groot aantal daarvan de last van het transport van de kinderen verdeeld tussen beide ouders, bijvoorbeeld de ene ouder zal de kinderen brengen, en de andere zal ze terugvoeren (bv. “De ouder bij wie de kinderen hebben verbleven, zal instaan voor het transport naar de andere ouder”, of omgekeerd)¹⁰. Dit heeft tot gevolg dat er in de EOT-overeenkomsten ook zeer weinig melding is gemaakt van een verdeling van transportkosten (*n* = 17). Volgens de rechtspraak verhindert er in principe niets dat de grootouders van de kinderen of enig familielid van de verblijfsgerechtigde ouder de kinderen zullen halen of brengen¹¹. Ouders zullen uiteraard niet altijd kunnen instaan voor het vervoer. Daarom is het raadzaam om een beding op te nemen waarin beide ouders hun toestemming verlenen om het kind te laten ophalen (of brengen) door een derde daartoe bevoegde persoon, om zoveel mogelijk elke discussie hierover later te vermijden:

“In beginsel worden de kinderen op het afgesproken uur [afgehaald] door de ouder bij wie ze voor de volgende periode zullen verblijven of door een door hem aangesteld betrouwbaar persoon.” (*n* = 28) (of) *“De kinderen zullen telkens [afgehaald] worden*

⁹ Er is maar één clause in die zin teruggevonden, met dan nog een halfslachtige afspraak: “Mocht er zich bij de uitvoering van voorgaande regeling een situatie voordoen welke niet voorzien zou zijn in zelfde regeling, dan zal het kind alsdan verblijven bij de moeder.” (*n* = 1). Evident kunnen er zich ‘onvoorziene’ gebeurtenissen voordoen waardoor de moeder niet in staat zal zijn om het verblijf te organiseren.

¹⁰ Het volgende beding is omwille van de ‘onduidelijkheid’ niet aanbevelenswaardig: “De ouders zullen alternerend instaan voor het afhalen en terugbrengen van de kinderen.” (*n* = 1)

¹¹ Voor een toepassing: zie bv. Antwerpen (jk.) 17 mei 2001, nr. 2002/JR/79, onuitg.

door de ouder bij wie zij gaan verblijven, of door diens gemachtigde.” (n = 27) (of) “Bij verhindering van een ouder, kan iemand van de familie gemachtigd worden met het afhalen of terugbrengen van de kinderen.” (n = 2) (of) “Slechts in geval van overmacht en uitzonderlijke omstandigheden zal iemand anders dan de ouder de kinderen van de ‘buitenschoolse opvang’ halen.” (n = 1) (of) “Indien de ouders (naam kind) niet persoonlijk kunnen ophalen kunnen zij dit overlaten aan een derde naar keuze zonder dat dit systematisch gebeurt.” (n = 1)

30. Hoewel de meeste verblijfsbedingen met een vervoersregeling uitdrukkelijk bepalen wie de kinderen zal halen of brengen, ontbreekt dikwijls de precisering van de plaats (‘bij de ouder’). Een kleine toelichting zoals de ‘ten huize van de vader/moeder’ of ‘op school’ is aangewezen. Enkele clausules verduidelijken tevens de manier waarop het transport niet zal gebeuren, zoals in dit voorbeeld:

“De minderjarige kinderen zullen niet kunnen verplicht of aangezocht worden op eigen middelen of zonder begeleiding de vader of de moeder te vervoegen, zolang zij de leeftijd van achttien jaar niet zullen hebben bereikt.” (n = 4)

De EOT-dataset bevat niet veel afwijkende transportregelingen voor de vakantie(s). Indien de ouders ervoor opteren om de gewone afspraken te laten verderlopen kan men dit voorzichtigheidshalve expliciteren (bv. *“De regeling zoals voorzien tijdens het jaar wordt tijdens de vakantieperiodes verder gezet.”*) Heel sporadisch is een ‘vervoersregeling op maat’ uitgewerkt ($n = 5$), zoals in deze formuleringen:

“Indien één van de ouders zou verhuizen buiten een straal van [aantal] km van de laatste echtelijke woonplaats te (adres), dan neemt deze ouder alle zorgen voor het vervoer van de kinderen te zijnen of te haren laste. Indien beide ouders dit doen dan worden de vervoerslasten gedeeld. In dat geval zorgt de ouder bij wie de kinderen op dat moment niet zijn voor het ophalen van de kinderen.” (n = 2) (of) “Indien de verblijfplaats van de [moeder] zich bevindt/zal bevinden buiten een straal van [aantal] kilometer van het domicilie van de kinderen [adres], verbindt de moeder zich er toe de kinderen te brengen en af te halen.” (n = 2)¹²

31. De verblijfsbedingen uit de steekproef specificeren bijna nooit welke goederen moeten worden meegegeven op het moment van de wissel ($n = 5$), zoals de identiteits- en SIS-kaart, speciale medicatie, schoolgerief, abonnementen voor het openbaar vervoer, vrijetijdskledij, materiaal om de hobby uit te oefenen, enz.

32. Een aantal overeenkomsten *ex* artikel 1288 Ger.W. ($\pm 3\%$) bepaalt een soort ‘sanctie bij het niet-tijdig afhalen’ van de kinderen. Meestal is dit een vermoede afstand van het verblijfs- of omgangsrecht voor de eerstvolgende periode waarin dat recht zou worden uitgeoefend. Dergelijke sanctie is zowel bedongen in geval van een gezamenlijke als een (genuanceerde) uitsluitende gezagsuitoefening:

“Als de vader/moeder of zijn/haar gemachtigde de kinderen niet is komen afhalen twee uren na het overeengekomen uur tijdens het schooljaar en alle vakanties met uitzonde-

¹² Er dient te worden opgemerkt dat in dergelijke bedingen telkens voor alle duidelijkheid het centrale oriëntatiepunt (met bijbehorend adres) moet worden gespecificeerd.

ring van de maanden juli en augustus, wordt aangenomen dat de vader/moeder voor die gelegenheid afstand gedaan heeft van de uitoefening van het verblijf bij hem/haar voor de eerstvolgende week.” (n = 15)

Men moet evenwel heel omzichtig te werk gaan bij de opname van dergelijke sanctiebepalingen in de EOT-overeenkomst want iedere ouder heeft een principieel recht op persoonlijk contact met zijn kinderen. Voorzichtigheids- en volledigheidshalve zou men de volgende bewoordingen aan de sanctiebepaling kunnen toevoegen om rekening te houden met een situatie van overmacht:

“Bij niet tijdig opdagen en/of afwezigheid van één van de partijen zal in ieder geval telefonisch contact worden opgenomen met de andere ouder om zich te vergewissen van de oorzaak van het wegblijven of de afwezigheid, en om tot de meest praktische oplossing te komen opdat het [omgangsrecht/verblijfsrecht] toch nog kan worden uitgeoefend.” (n = 1)

4.2.2. CONTACTREGELING

33. De toepasselijke bedingen met een omgangsregeling zijn doorgaans (zeer) bondig geformuleerd, zoals bijvoorbeeld:

“Vader zal zijn recht op persoonlijk contact uitoefenen op [dag] in de [pare/onpare] weken van [uur tot uur], behalve in de [vakantie(s) opsommen].”

34. Het recht is veelal van korte duur (gemiddeld zeven uur). Ook de ‘frequentie’ van uitoefening van het recht ligt laag (gemiddeld om de 12 dagen). De plaats waar het recht wordt uitgeoefend, is altijd bij de omgangsgerechtigde thuis. Uitzonderlijk blijven de kinderen (een keer) overnachten. In de EOT-dataset is geen neutrale ontmoetingsruimte als plaats voor de uitoefening van het omgangsrecht bedongen. Omdat het niet steeds mogelijk is om een persoonlijk contact met het kind op regelmatige basis te organiseren volgens de klassieke modaliteiten, bijvoorbeeld wanneer het kind en de omgangsgerechtigde (zeer) ver uit elkaar wonen, wordt er af en toe een ‘indirect contact’ via de moderne communicatiemiddelen (telefoon, e-mail, chat, webcam, enz.) bedongen.

4.3. FORMELE KWALITATIEVE INHOUDSANALYSE

35. De terminologie en formulering inzake de verblijfs- of omgangsregeling hangen nauw samen met het overeengekomen gezagsregime. Derhalve verdient het aanbeveling om de term ‘verblijfsregeling’ enkel en alleen te gebruiken in geval van een gezamenlijke uitoefening van het ouderlijk gezag. Daartegenover staat dat de formulering ‘(uitoefening van) het recht op persoonlijk contact’ en de termen ‘omgangs- of contactregeling’ enkel mogen worden gehanteerd in geval van een (genuanceerde) uitsluitende uitoefening van het ouderlijk gezag. Niettemin is er regelmatig sprake van een recht op persoonlijk contact of een omgangsrecht in een regime van gezamenlijke gezagsuitoefening. Als de echtgenoten verblijfsco-ouderschap (en dus per definitie een gelijkmatig verdeeld verblijf) bedingen, is het tevens niet correct om

te bepalen dat de ene ouder het ‘hoofdverblijf’ heeft en de andere een ‘bijkomend verblijf’. Nochtans wordt deze combinatie in enkele EOT-overeenkomsten bedongen ($\pm 1,5\%$).

36. Het begrip ‘bilocatie’ ($n = 37$) betekent letterlijk ‘het gelijktijdig aanwezig zijn van een persoon op twee verschillende plaatsen’ (*van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal*). Aangezien dit fysiek onmogelijk is, wordt het gebruik van dit begrip in het kader van een EOT-verblijfsregeling afgeraden. De termen afwisselend, alternerend of beurtelings verblijf zijn soms gebruikt om het ‘gelijkmatig verdeeld verblijf’ aan te duiden ($n = 52$). Dit is niet helemaal juist omdat evenzeer het ‘ongelijkmatig verdeeld verblijf’ deze eigenschap vertoont. Ook het begrip ‘tweeverblijf’ ($n = 2$) is dubieus want in zowel een gelijkmatig als een ongelijkmatig verdeeld verblijfsregime is er een verblijf bij de twee ouders (Martens, 2007). De termen ‘huisvesting’ en ‘verblijf’ worden regelmatig door elkaar gebruikt in de EOT-overeenkomsten. Hoewel ook de wetgever de term ‘huisvesting’ hanteert (bv. in art. 374, § 1, tweede lid BW) als verkeerde vertaling van het Franse begrip *hébergement*, mag de scheidingsprofessional zich niet verplicht voelen om deze verkeerde terminologie over te nemen. De term huisvesting wordt nog zeer regelmatig gehanteerd ($n = 390$) en betekent ‘onderdak bieden aan een persoon’ (Senaeve, 2007). Voor het geval dat de ouders het gezag gezamenlijk uitoefenen, is het bijgevolg aangewezen om systematisch de Nederlandse term ‘verblijf’ (zoals in verblijfsregeling, verblijfsco-ouderschap, (on)gelijkmatig verdeeld verblijf, hoofd- en bijkomend verblijf) te gebruiken. De terminologie die hierboven is gehanteerd om het theoretische onderscheid te maken tussen de verschillende verblijfsregimes – zijnde het gelijkmatig *versus* ongelijkmatig verdeeld verblijf – komt in de praktijk slechts in enkele bedingen voor.

37. In verschillende EOT-bedingen is de verouderde term ‘bezoekrecht’ ($n = 38$) vermeld. De term kan niet meer worden gebruikt als synoniem voor ‘recht op persoonlijk contact’, aangezien dit enkel het recht inhoudt om het kind te bezoeken of bezoek van het kind te ontvangen (Brouwers, 2010). Regelmatig is er in de verblijfsbedingen – ten onrechte – sprake van een regeling van het ‘omgangsrecht’ of een ‘omgangsregeling’ ($\pm 27\%$). Het is aangewezen om deze begrippen enkel te gebruiken ingeval de uitoefening van het recht op persoonlijk contact concreet wordt geregeld. Omgekeerd worden er in combinatie met een uitsluitende gezagsuitoefening onjuist verblijfsregelingen bedongen. Bovendien is de subtitel ‘verblijfsrecht’, ingeval het een ‘recht op persoonlijk contact’ betreft, enkele keren foutief gehanteerd.

5. BESLUIT

38. Er kan niet genoeg worden benadrukt dat de verblijfsregeling op een nauwkeurige en overzichtelijke wijze moet worden gestipuleerd in de overeenkomst *ex* artikel 1288 Ger.W. Ook al worden de regelingen aangaande de kinderen gehomologeerd, of zijn deze opgenomen in een notariële overeenkomst, toch zullen hieromtrent hoogstwaarschijnlijk discussies rijzen indien geen voldoende precieze en duidelijke afspraken in de EOT-overeenkomst worden opgenomen. De voornaamste redactionele aandachtspunten inzake de verblijfsregeling zijn een gedetailleerde maar tevens

flexibele organisatie van het verblijf van de kinderen aangepast aan de concrete omstandigheden met specificatie van duidelijke begin- en eindpunten van iedere verblijfsperiode (de zgn. wisselpunten met aanduiding van dag, uur en plaats) en de modaliteiten van het halen of brengen van de kinderen. Het lijkt bovendien aangevoelen om een uurmarge (i.p.v. een exact uur) in de EOT-overeenkomst te vermelden.

39. Bij de keuze en concrete invulling van de verblijfsregeling dient er evident rekening te worden gehouden met het ‘belang van het kind’, wat voor de ouders echter vaak een abstract begrip is (Emery, 2011). De uitwerking van de EOT-verblijfsafspraken is doorgaans een zeer moeilijke evenwichtsoefening, waarbij niet alleen het belang van het kind in aanmerking moet worden genomen maar bovendien ook de praktische omstandigheden. Deze ‘feitelijke toestanden’ zijn onder andere de geografische afstand tussen de woonplaatsen, de beschikbaarheid vanwege werk-omstandigheden, de voorkeur van de kinderen, enz. De begeleidende professional dient de ouders bij te staan bij het uitwerken van een ‘op maat gemaakte regeling’, en hen te stimuleren om zoveel mogelijk de concrete situatie mee te nemen in de organisatie van het verblijf. Een cruciale voorwaarde voor een goede uitvoering van de verblijfsregeling is de mogelijkheid tot overleg tussen beide ouders. Zowel het gelijkmatig als ongelijkmatig verdeeld verblijf noopt immers tot een minimum aan dialoog tussen de ouders. Bij een volledig gebrek aan communicatie kan worden verwacht dat de verblijfsregeling aanleiding zal geven tot nieuwe twisten tussen de ouders. Bovendien is het niet in het belang van het kind om een verblijfsregeling overeen te komen waarbij zijn of haar leven volledig wordt opgedeeld in twee volledig afgescheiden werelden.

40. De stijgende ‘leeftijd van het kind’ is eveneens een – weliswaar steeds wijzigende – concrete omstandigheid die tijdens de redactie van de overeenkomst in ogenschouw moet worden genomen. In de sociaalwetenschappelijke literatuur bestaat er echter geen unanimititeit over de meest optimale verblijfsregeling voor jonge kinderen (Kelly, 1996). Via wetenschappelijk onderzoek over de invloed van de verschillende verblijfsregimes op de ontwikkeling van (jonge) kinderen is het uiteraard onmogelijk om in concreto aan te duiden welke regeling het geschiktst is voor het individuele kind in een specifieke familiesituatie. Voorts is er geen wetenschappelijke evidentie om een verblijfsco-ouderschapsregeling op een bepaalde leeftijd te verkiezen boven een ongelijkmatig verdeeld verblijf. Er kunnen evenveel argumenten pro als contra de verschillende verblijfsregimes worden aangehaald. Desondanks is de centrale boodschap uit het sociaalwetenschappelijk onderzoek dat het ‘officiële’ verblijfsregime voor de kinderen uiteindelijk minder belangrijk is dan de kwaliteit van de gezinsrelaties die zich na echtscheiding ontwikkelen (Buysse & Renders, 2007). Ook in de rechtspraak heerst er geen eensgezindheid over de precieze leeftijd waarop een verblijfsco-ouderschap kan worden opgelegd. In het raam van een EOT kan men een evolutieve verblijfsregeling bedingen waarbij men gradueel naar een gelijkmatig verdeeld verblijf toewerkt. Dit lijkt in de eerste plaats aanbevelenswaardig voor de familiesituatie met baby’s of jonge kinderen. In voorkomend geval kan initieel voor het jonge kind een voorlopige verblijfsregeling gelden waarbij het kind (logischer-

wijs) initieel voor het grootste deel van de tijd bij de moeder zal verblijven, maar die geleidelijk aan overgaat in een gelijkmatig verdeeld verblijf telkens naarmate het kind ouder wordt (Paradise, 2012). In concreto zal men de uitoefening van het verblijfsrecht koppelen aan de leeftijd van het kind. In het evolutief verblijfsbeding dienen enkele redactionele elementen in acht te worden genomen: een nauwkeurige omschrijving van de ‘mijlpalen’ in het leven van het kind (zoals de eerste keer naar de kleuterklas, het eerste leerjaar, het middelbaar, enz.) aangevuld met een bepaling wanneer precies het verblijfsrecht wisselt (bv. de eerste (school)dag naar de kleuterklas, enz.). Volledige gedetailleerde evolutieve verblijfsbedingen komen weinig tot niet voor in de huidige EOT-praktijk (Hemelsoen, 2012).

41. In principe zou de verblijfsregeling een concreet antwoord moeten vormen op de vraag: “wie kan of wil wat, waar en wanneer doen voor de kinderen, en is dat ook een goede regeling in het belang van de kinderen?” (Evers, 2002; Lamb & Kelly, 2009). Uiteraard is het absoluut niet aangewezen om een verblijfsregeling op te stellen waarvan de ouders reeds op voorhand weten dat ze toch niet zal worden nageleefd. Onder de voornaamste criteria bij de implementatie van een verblijfsregeling zouden moeten vallen: enerzijds de situatie die bestond op het ogenblik van het samenleven van de ouders en anderzijds de daadwerkelijke relatie die het kind onderhoudt met elk van zijn ouders. Het systeem van verblijfsco-ouderschap is slechts aangewezen als beide ouders (i) een duidelijke regeling (kunnen) overeenkomen; (ii) de concrete verwezenlijking van de gemaakte afspraken geen (te grote) praktische problemen met zich meebrengt en (iii) een grote bereidheid bestaat van beide kanten om de regeling te doen slagen (Vissers, 2004). Er mag dan ook niet *a priori* geopteerd worden voor een gelijkmatig verdeeld verblijf. Tijdens de redactie van de EOT-overeenkomst moet de scheidingsprofessional de ouders bewust maken dat er met ‘het geheel van concrete omstandigheden’ rekening dient te worden gehouden.

REFERENTIES

- Aps, F. (2007). De wet van 18 juli 2006: promotie van het gelijkmatig verdeeld verblijf voor kinderen van gescheiden ouders en optimalisering van de uitvoeringsmaatregelen tegen de onwillige ouder(s). *Rechtskundig Weekblad*, 35, 1422-1433.
- Banakar, R., & Travers, M. (2005). Studying legal texts. In Banakar, R., & Travers, M. (Eds.), *Theory and method in socio-legal research* (pp. 133-138). Oxford: Hart Publishing.
- Brouwers, S. (2010). *Echtscheiding door onderlinge toestemming*. Gent: Larcier.
- Buyse, A., & Ackaert, L. (2006). Kinderen en scheiding. Een focusgroepen onderzoek. *Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten*, 277, 32-37.
- Buyse, A., & Daniëls, L. (2009). Onderzoek naar meer levenskwaliteit tijdens scheiding: IPOS project. *Nederlands-Vlaams Tijdschrift voor Mediation en Conflictmanagement*, 13(3), 67-72.
- Buyse, A., & Renders, M. (2007). De impact van scheiding op kinderen: knelpunten gekoppeld aan de nieuwe wetgeving. *Tijdschrift voor Jeugd en Kinderrechten*, 3, 147-151.
- Buysens, F. (2003). De familierechtelijke overeenkomst voorafgaand aan echtscheiding door onderlinge toestemming. In Weyts, L., Verbeke, A., & Govaerts, E. (Eds.), *Actualia familiaal vermogensrecht* (pp. 111-148). Leuven: Universitaire Pers.

- Emmery, R.E. (2011). *Renegotiating Family Relationships: Divorce, Child Custody, and Mediation*, New York: The Guilford Press.
- Evers, D. (2002). De bemiddelde overeenkomst en haar eigen-aard-igheden. In *Echtscheiding door onderlinge toestemming, Verslagboek Notariële vormingsdagen van de Nederlandstalige gemeenschapsraad van de Koninklijke federatie van het Belgisch notariaat* (pp. 43-52). Brugge: die Keure.
- Hall, A., & Wright, F. (2008). Systematic content analysis of judicial opinions. *California Law Review*, 96, 63-122.
- Heps, R. (2011). Het recht van broers en zussen om niet van elkaar te worden gescheiden: een reeds bestaand recht? *Tijdschrift voor jeugdrecht en kinderrechten*, 1, 24-34.
- Hemelsoen, R., & Schoors, K. (2010). Inhoudelijke analyse van overeenkomsten voorafgaand aan echtscheiding door onderlinge toestemming: een preliminair statistisch portret (pp 1-34). In *Echtscheiding 2009-2010*, Mechelen: Kluwer.
- Hemelsoen, R. (2012). *EOT-overeenkomsten: een empirisch-juridische studie*, Antwerpen: Intersentia.
- Hiernaux, G. (2007). La loi du 18 juillet 2006 tendant à privilégier l'hébergement égalitaire de l'enfant dont les parents sont séparés et réglementant l'exécution forcée en matière d'hébergement d'enfant. *Revue trimestrielle de droit familial*, 1, 9-60.
- Kelly, J.B. (2007). Children's living arrangements following separation and divorce: Insights from empirical and clinical research. *Family Process*, 46(1), 35-52.
- Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: an introduction to its methodology*. Thousand Oaks: Sage.
- Lamb, M.E., & Kelly, J.B. (2009). Improving the quality of parent-child contact in separating families with infants and young children: empirical research foundations. In Galatzer-Levy, R.M., Kraus, J., & Galatzer-Levy, J. (Eds.), *The scientific basis of child custody decisions*. (pp. 187-214) (2nd edition). Hoboken : NJ: Wiley.
- Leleu, Y. (2010). *Droit des personnes et des familles*. Brussel: Larcier.
- Martens, I. (2007). Het verblijfsco-ouderschap als prioritair te onderzoeken verblijfsregeling. In Senaev, P., Swennen, F., & Verschelden, G. (Eds.), *Verblijfsco-ouderschap. Uitvoering en sanctionering van verblijfs- en omgangsregelingen. Adoptie door personen van hetzelfde geslacht* (pp. 1-38), Antwerpen: Intersentia.
- Mattern, L. (2010). Hébergement égalitaire et droits de l'enfant. Cadre légal et pratiques, *Journal du droit des jeunes*, 299, 18-24.
- Neuendorf, K. (2002). *The content analysis guidebook*, Thousand Oaks: Sage.
- Paradise, J.E. (2012). The Disparity Between Men and Women in Custody Disputes: Is Joint Custody the Answer to Everyone's Problems? *St. John's Law Review*, 72, 517-580.
- Pruett, M.K., Ebling, R., & Insabella, G. (2003). Critical aspects of parenting plans for young children. Interjecting Data Into the Debate About Overnights. *Family Court Review*, 1, 39-59.
- Senaev, P. (2007). De regeling aangaande de minderjarige kinderen in de overeenkomst echtscheiding door onderlinge toestemming. In Castelein, C., Verbeke, A., & Weyts, L. (Eds.), *Notariële clausules. Liber Amicorum Professor Johan Verstraete* (pp. 323-332), Antwerpen-Oxford: Intersentia.
- Verschelden, G. (2010a). Relitigatie na echtscheiding door onderlinge toestemming. In Verschelden, G. (Ed.), *Echtscheiding* (pp. 35-85), Mechelen: Kluwer.
- Verschelden, G. (2010b). *Handboek Belgisch Familierecht*, Brugge: die Keure.
- Verstraete, K. (2007). Ouderlijk gezag en omgangsrecht. In G. Verschelden (Ed.), *Overzicht van rechtspraak. Familierecht (2001-2006)* (pp. 670-789), Mechelen: Kluwer..

Vissers, K. (2004). Art. 1288 Ger.W. In *Comm.Pers.* (losbl.) Mechelen: Kluwer.

Weber, R.P. (1990). *Basic content analysis*, Newbury Park: Sage.

Wester, F. (2006). Inhoudsanalyse als onderzoeksontwerp. In Wester, F. (Ed.), *Inhoudsanalyse: theorie en praktijk* (pp. 11-35). Deventer: Kluwer.